

Za pristop, ki vidi dlje od dolžine volilnega cikla

Pogovor z evropskim komisarjem za okolje Janezom Potočnikom

✂ Silvo Šinkovec

Janez Potočnik je močno stopil v zavest slovenske javnosti ob pogajanjih Slovenije z EU. Takrat je postal znan doma in v Evropi; kmalu je našel svoje mesto kot komisar v procesu širjenja EU ter v skrbi za razvoj znanosti in raziskovalne dejavnosti. V zadnjem mandatu si je kot komisar za okolje močno prizadeval, ne brez uspehov, za uveljavljanje filozofije trajnostnega razvoja. Za pogovor smo ga ujeli malo pred novimi evropskimi volitvami. Če kdo, je on verjel v Evropo in še vedno verjame vanjo, postal je evropski državljan in si močno prizadeva, da bi se v tej skupni domovini vsi dobro počutili, bili spoštovani in jo skupaj skrbno gradili.

Kaj je Sloveniji prineslo članstvo v EU; katera pričakovanja so izpolnjena in katera ne?

Prvega maja letos bomo praznovali 10. obletnico vstopa Slovenije v Evropsko unijo, zato je to vprašanje na mestu. V času, ko smo se priključevali Evropski uniji, je bil naš cilj jasen; spremembe, ki jih moramo izpeljati, so potrebne za prehod v odprto tržno gospodarstvo in odprto družbo, povezano s svetom. Seveda je bilo jasno, da moramo te spremembe res doseči, če bomo v EU vstopili ali ne.

Najpomembneje je, in to se vse prepogosto pozablja, da je Slovenija s

članstvom postala enakopravna partnerica ostalim članicam Unije in so odloča o skupni prihodnosti. Odkar je članica, soustvarja pravila sobivanja, ki jih je v pogajalskem procesu prenašala v svoj pravni red. Slovenija ima tako večji vpliv pri uresničevanju lastnih interesov znotraj Unije in možnost dejavnega sodelovanja pri usmerjanju ključnih globalnih procesov.

Danes, ko se Slovenija srečuje z gospodarsko in finančno krizo, so morda pomisleki, ali je bilo sploh vredno vstopiti v EU, razumljivi. Vendar pa ne velja pozabiti niti ključnih razlogov za vstop v EU niti dejstva, da članstvo samo po sebi ne prinaša nekaterih pozitivnih sprememb, ki bi jih pričakovali. Potrebno je trdo delo, da bomo ustrezno odgovorili tako na izzive doma kot tudi na globalne trende.

Kaj vas najbolj skrbi, ko razmišljate o prihodnosti EU? Katere vrednote danes dajejo identiteto EU?

Glede prihodnosti Evropske unije me najbolj skrbi politična kriza, ki je nekako nadaljevanje gospodarske in finančne krize, porast evroskepticizma in skrajna stališča, ki postajajo čedalje glasnejša. Ne smemo pozabiti, zakaj je Evropska unija pravzaprav nastala. Mir, stabilnost in blaginja so – in bodo vedno ostali – ključni 'raison d'être' oblikovanja in obstoja Evropske unije.

Sicer pa so temeljne vrednote Evropske unije, kot je zapisano tudi na začetku Lizbonske pogodbe, človeško dostojanstvo, svoboda, demokracija, enakost, vladavina prava in spoštovanje človekovih pravic. Uveljavitev teh vrednot ter mir in blaginja prebivalcev so tako v središču prizadevanj Evropske unije. Poleg teh splošnih vrednot pa si EU prizadeva še za številne posamezne cilje, denimo za socialno pravičnost in varstvo ter za odpravo družbene izključenosti in diskriminacije. Lizbonska pogodba pomeni precejšen napredek pri varovanju temeljnih pravic in omogoča pristop Evropske unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin.

Razkorak med revnimi in bogatimi je vse večji in še vedno se zdi, da en del družbe lahko brez

pomisleka dobiva vrtooglave plače, medtem ko drugi ostajajo brez vsega.

Strinjam se, da je razslojevanje resen problem današnje družbe in da so velike razlike med revnimi in bogatimi nesprejemljive. Vir teh razlik so bolj kot plače kapitalski tokovi in različne anomalije. Prizadevanja Evropske unije gredo v smeri zmanjševanja razkoraka med revnimi in bogatimi. Poglejmo samo napore, ki so bili na mednarodni ravni leta 2012 vloženi v konferenco Združenih narodov v Riu, ki jih bolje poznam, ker sem tam vodil delegacijo EU. Svetovni voditelji so se v Riu zavezali k spodbujanju zelenega gospodarstva, ki naj bi bilo ključni vzvod za prehod v trajnostni razvoj. Konferenca sicer ni prinesla konkretnih in zavezujočih rešitev, je pa prinesla dogovor o začetku procesa za sprejem t. i. trajnostnih razvojnih ciljev. Ker istočasno poteka revizija milenijskih razvojnih ciljev, na ravni EU pripravljamo skupen pristop k razvojni agendi po letu 2015. Tako smo lani v Komisiji sprejeli pobudo, katere naslov je dovolj zgovoren: *Dostojno življenje za vse: odpravimo revščino in dajmo svetu trajnostno prihodnost*. Pripravila sva jo skupaj s kolegom Andrisom Piebalgsom, komisarjem, odgovornim za razvoj. Sporočilo predlaga skupni globalni okvir za obravnavo okoljske trajnosti in odpravljanje revščine. Pomembno je namreč vedeti, da je varovanje okolja in s tem varovanje naravnih virov pravzaprav ključno pri odpravljanju revščine. Dogovor o trajnostnih razvojnih ciljih, ki bi bili merljivi in zavezujoči za vse, je seveda priložnost, ki je ne velja zamuditi; tak dogovor je skupna globalna zaveza o prijaznejšem ravnanju z Zemljo. Gre za dolgotrajen proces in delo na tem področju nadaljujemo tudi v tem letu.

Jože Trontelj, predsednik SAZU, si je zelo prizadeval, da bi bila etična vzgoja del vseh ravni šolstva, tudi univerzitetne. V načrtnem delu v vzgoji je videl pot do spremembe načina razmišljanja.

Delovanje dr. Trontlja sem spremljal in ga tudi cenil. Seveda je vzgoja ključna, če želimo doseči spremembe tako v razmišljanju kot tudi ravnanju.

Zlasti v sedanjem času, ko se soočamo s krizo na različnih področjih (političnem, gospodarskem, finančnem), se spopadamo z globalnimi izzivi in ugotavljamo, da načini dosedanjega delovanja niso več pravi in da bomo morali razmisliti, kako naprej.

Dodal bi še, da se zelo strinjam tudi s tem, kar je dr. Trontelj poudarjal glede naravne dediščine – da jo moramo ohraniti za naše zanamce. V Sloveniji je kar nekako samoumevno, da imamo lepo naravo, a je prav zadnja naravna katastrofa pokazala, kako ranljivo je pravzaprav to naše bogastvo. Zato moramo zanj še posebej skrbeti. Seveda je pomembno ozaveščanje o tem. Pa ne le med mladimi, za katere bi lahko rekel, da so pogosto celo bolj ozaveščeni, kar se tiče skrbi za okolje; to je potrebno tudi med odraslimi.

Kako Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE dosega cilje?

Na področju trajnostnega razvoja je zavedanje, da so spremembe nujne, ključno, seveda pa je pomembno, da te spremembe tudi udejanjimo. Ves svoj mandat sem poudarjal, da *koncept rasti, ki temelji na nenadzorovani rabi virov, vodi v slepo ulico. Danes se soočamo z vrsto izzivov*, kot so podnebne spremembe, upadanje biotske raznovrstnosti in degradacija ekosistemov, pomanjkanje vode, onesnaževanje zraka in zemlje. Skupni imenovalac vseh teh procesov je vpliv človeka, vse večja poseljenost planeta in naraščajoča potrošnja na prebivalca. Vse več ljudi na našem planetu si upravičeno želi, da bi živeli bolje. Samo v obdobju ene same generacije bo na našem planetu živelo več ljudi (dodatni 2 milijardi), kot jih je na njem skupaj živelo na začetku prejšnjega stoletja (1,5 milijarde). Človek s svojimi željami in dejavnostmi tako že pomembno vpliva na (ne)ravnotežje planeta, ki ne more več opravljati vseh funkcij v podporo življenju na njem brez posledic, ki se kažejo v vseh problemih, ki sem jih navedel uvodoma. Ustvarjamo dolg, ki bo moral biti poplačan, hkrati pa bomo morali spremeniti tudi svoje obnašanje in prenehati z zadolževanjem do okolja. Preslikava vzorca proizvodnje in potrošnje, ki je del naše realnosti v razvitem

delu sveta, na celoten svet je preprosto nemogoča. Prehod v krožno gospodarstvo, v katerem bomo z viri ravnali odgovorno, je zato nujen in neizogiben. Pravzaprav se največ lahko naučimo prav od narave. Narava je največje in najkompleksnejše krožno gospodarstvo, v katerem se zrcalijo milijoni let izkušenj in prilagajanja za preživetje. Smo del te narave in živeti moramo v harmoniji z njo. Zato je sprememba vrednot, načel in ravnanja ključna, tako v gospodarstvu kot tudi v življenju nasploh.

Vzgoja in izobraževanje sta tudi tu ključnega pomena. Da bi se tu dalo in moralo narediti več na vseh ravneh, ni nobena skrivnost. Težko ocenim, ali Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE dosega cilje, vendar pa lahko rečem, da so tovrstne pobude pomemben prispevek k prizadevanjem za nujne spremembe.

Kaj vas je v tem obdobju najbolj razočaralo? Kje vi najdete vir moči in upanja?

Morda zavedanje, da se spremembe, ki so nujne, odvijajo tako počasi, prepočasi. Čeprav je tudi res, da je tematika kompleksna, zato zahteva čas in razumevanje.

Pogosto me je razočaralo pomanjkanje dolgoročnega in strateškega razmisleka pri politikah in politikah. Živimo v stoletju, ki ga zaznamujejo številni globalni izzivi, od podnebnih sprememb in izginjanja biotske raznovrstnosti do globoko zakoreninjene revščine in pomanjkanja številnih virov, kot so pitna voda, rodovitna in neonesnažena zemlja ter čist zrak. Teh problemov se ne da nasloviti brez odgovornega pristopa, ki se ozira dlje od dolžine volilnega cikla.

Delo na področju okolja je pogosto tudi čustveno obarvano, marsikdaj ljudje denimo pričakujejo več, kot je dejansko v moji moči ali pristojnosti Komisije. A tudi iz teh iskrenih skrbi je mogoče črpati energijo in moč za zavzeto delo. Poskušal sem delati korektno in profesionalno, z iskreno željo spremeniti stvari pri varovanju okolja na boljše in z iskreno željo po sodelovanju z vsemi, ki si za podobne cilje prizadevajo na različnih ravneh. ■

Molimo za otroke, ki od staršev prejemajo umazan kruh

✉ Papež Francišek

Vsako jutro ima papež Francišek sveto mašo v Domu sv. Marte v Vatikanu. Vsako jutro ob evangeliju poda svoje razmišljanje. 8. novembra 2013 je bil na vrsti odlomek iz Lukovega evangelija o krivičnem oskrbniku. Ob tej priliki je papež molil za otroke, ki od svojih staršev prejemajo 'umazan kruh'.

Učencem je govoril: »Bil je bogatin, ki je imel oskrbnika, in tega so mu zatožili, da mu imetje zapravlja. Poklical ga je in mu rekel: "Kaj slišim o tebi? Daj odgovor o svojem oskrbovanju, zakaj posej ne boš mogel biti več oskrbnik."»

Oskrbnik pa je rekel sam pri sebi: "Kaj naj storim, ker mi moj gospod jemlje oskrbništvo? Kopati ne morem, beračiti me je sram. Vem, kaj bom storil, da me sprejmejo v svoje hiše, ko bom odstavljen od oskrbništva." In poklical je dolžnike svojega gospoda, vsakega posebej, in prvemu dejal: "Koliko si dolžan mojemu gospodu?" "Sto mer olja," je rekel ta. On pa mu je dejal: "Vzemi svoje pismo, brž sédi in zapiši: petdeset." Nato je rekel drugemu: "Koliko pa si ti dolžan?" Ta je rekel "Sto mer žita." Reče mu: "Vzemi svoje pismo in zapiši osemdeset." In gospod je pohvalil krivičnega oskrbnika, da je razumno ravnal. Zakaj otroci tega sveta so do svojega rodu razumnejši kakor otroci luči. (Lk 16,1-8)

Papež Francišek se je naslonil na priliko o pokvarjenem oskrbniku in spregovoril o dohodkih, ki so sad

Foto: Peter Prebil